

Saïdjah en Adinda

Bron: Pixabay

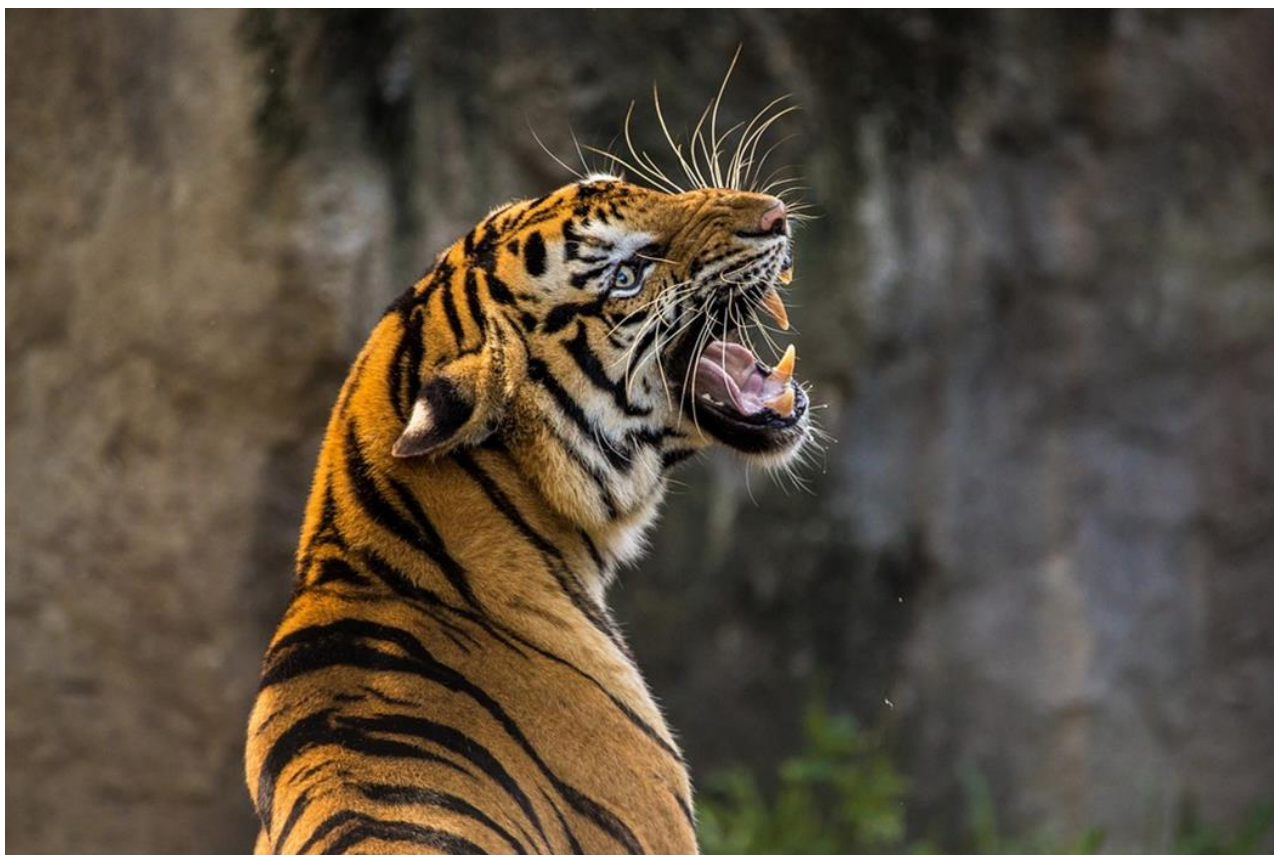
Saïdjahs vader had een buffel, waarmee hij zijn veld bewerkte. Toen deze buffel hem was afgenomen door het districtshoofd van *Parang-Koedjang*, was hij zeer bedroefd, en hij sprak geen woord, vele dagen lang. Want de tijd van ploegen was nabij en 't was te vrezen, als men de *sawah* niet tijdig bewerkte, dat ook de tijd van zaaien zou voorbijgaan, en dat er uiteindelijk geen *padi* te snijden zou zijn, om die te bergen in de *loemboeng* van het huis. Ik moet hierbij voor lezers, die wel *Java* maar niet *Bantam* kennen, de opmerking maken dat in deze residentie persoonlijk grondeigendom bestaat, wat elders niet het geval is. Saïdjahs vader nu was zeer bekommerd. Hij vreesde dat zijn vrouw behoefte zou hebben aan rijst, en ook Saïdjah, die nog een kind was, en de broertjes en zusjes van Saïdjah. Ook zou het districtshoofd hem aanklagen bij de assistent-resident, als hij achter was in de betaling van zijn landrente. Want daarop staat straf bij de

wet. Toen nam Saïdjah's vader een *kris* die *poesaka* was van zijn vader. De kris was niet erg mooi, maar er waren zilveren banden om de schede, en ook op de punt van de schede was een plaatje zilver. Hij verkocht deze kris aan een Chinees die op de hoofdplaats woonde, en kwam thuis met vierentwintig gulden, waarvoor hij een andere buffel kocht. Saïdjah, die toen omstreeks zeven jaar oud was, had met de nieuwe buffel spoedig vriendschap gesloten. Ik zeg niet zonder doel: vriendschap, want het is inderdaad treffend te zien hoe de Javaanse *kerbo* zich hecht aan de kleine jongen die hem bewaakt en verzorgt. Het sterke dier buigt gewillig de zware kop rechts of links of omlaag volgens de vingerdruk van 't kind, dat hij kent, dat hij verstaat, waarmee hij is opgegroeid. Zo'n vriendschap dan had ook de kleine Saïdjah spoedig weten te binden aan de nieuwe gast, en Saïdjahs aanmoedigende kinderstem scheen nog meer kracht te geven aan de krachtvolle *schoften* van 't sterke dier, als het de zware kleigrond openscheurde en zijn weg tekende in diepe scherpe *voren*. De buffel keerde gewillig om als hij aan 't eind was van de akker, en verloor geen duimbreed grond bij het terugploegen van de nieuwe *voor*, die altijd naast de oude lag, alsof de *sawah* tuingrond was geweest, geharkt door een reus. Daarnaast lagen de *sawahs* van Adinda's vader, de vader van 't kind dat met Saïdjah zou trouwen. En als Adinda's broertjes aankwamen aan de tussenliggende grens, net als ook Saïdjah daar was met zijn ploeg, dan riepen zij elkaar vrolijk toe en roemden om het meest de kracht en de gehoorzaamheid van hun buffels. Maar ik geloof dat die van Saïdjah de beste was, misschien wel omdat die hem beter dan de anderen wist toe te spreken. Want buffels zijn zeer gevoelig voor goede toespraak.

Saïdjah was negen jaar oud geworden en Adinda al zes jaar, voordat deze buffel van Saïdjahs vader werd afgenomen door het districtshoofd van *Parang-Koedjang*. Saïdjahs vader, die zeer arm was, verkocht nu aan een Chinees twee zilveren *klamboehaken*, *poesaka* van de ouders van zijn vrouw, voor achttien gulden. En voor

dat geld kocht hij een nieuwe buffel. Maar Saïdjah was bedroefd. Want hij wist van Adinda's broertjes, dat de vorige buffel was heengedreven naar de hoofdplaats en hij had zijn vader gevraagd of die dat dier niet gezien had, toen hij daar was om de *klamboehaken* te verkopen. Op die vraag had Saïdjahs vader niet willen antwoorden. Daarom vreesde hij dat zijn buffel geslacht was, zoals de andere buffels die het districtshoofd afnam van de bevolking. En Saïdjah huilde veel als hij dacht aan de arme buffel, waarmee hij twee jaren zo vriendschappelijk was omgegaan. En hij kon niet eten, lange tijd, want zijn keel was te nauw als hij slikte. Je moet er rekening mee houden dat Saïdjah nog een kind was. De nieuwe buffel leerde Saïdjah kennen en hij nam in de genegenheid van 't kind zeer spoedig de plaats in van zijn voorganger... al te spoedig eigenlijk. Want, helaas, de *wasindrucken* van ons hart worden zo licht gladgestreken, om plaats te maken voor later schrift. Hoe dan ook, de nieuwe buffel was wel niet zo sterk als de vorige... wel was 't oude *juk* te groot voor zijn *schoft*... maar 't arme dier was even gewillig als zijn voorganger, die geslacht was, en al kon dan Saïdjah niet meer opscheppen over de kracht van zijn buffel bij 't ontmoeten van Adinda's broertjes aan de grens, hij beweerde toch dat geen andere zijn buffel overtrof in goede wil. En wanneer de *voor* niet zo rechtlijnig liep als voorheen, of als er aardklonten niet doorgesneden waren, werkte hij dat gaarne bij met zijn *patjol*, zoveel hij kon. Bovendien, geen buffel had een *oeser-oeseran* als de zijne. De *penghoeloe* zelf had gezegd dat er *oentoeng* was in de loop van die haarkringen op de achterschoften. Op een keer, in 't veld, riep Saïdjah tevergeefs zijn buffel toe, wat spoed te maken. Het dier stond pal. Saïdjah, gepikeerd door een zo grote en vooral zo ongewone weerspanning, kon zich niet weerhouden een belediging te uiten. Hij riep: *a.s.* Iedereen die in Indië geweest is, zal mij verstaan. En wie me niet verstaat, die heeft er voordeel bij dat ik hem de uitleg spaar van een grove uitdrukking. Saïdjah bedoelde evenwel niets kwaads daarmee. Hij zei 't maar omdat hij 't zo dikwijls had horen zeggen door anderen, als ze

ontevreden waren over hun buffels. Maar hij had het niet hoeven te zeggen, want het baatte niets: zijn buffel deed geen stap verder. Hij schudde de kop als om 't juk af te werpen... men zag de adem uit zijn neusgaten... hij blies, sidderde, rilde... er was angst in zijn blauw oog, en zijn bovenlip was opgetrokken, zodat zijn tandvlees bloot lag... 'Vlucht, vlucht', riepen opeens Adinda's broertjes, 'Saïdjah, vlucht! Daar is een tijger!'

Bron: Pixabay

En allen ontdeden hun buffels van de ploegjukken en slingerden zich op de brede ruggen, en galoppeerden weg door *sawahs*, over *galangans*, door modder, door kreupelhout en bos en *allang-allang*, langs velden en wegen. En toen ze hijgend en zwetend binnenrenden in het dorp *Badoer*, was Saïdjah niet bij hen. Want toen die zijn buffel, bevrijd van het *juk*, had bestegen zoals de anderen om te vluchten als zij, had een onverwachte sprong van het dier hem 't evenwicht ontnomen en hem op de grond geworpen. De tijger was zeer nabij... Saïdjahs buffel, voortgedreven door zijn eigen vaart,

schoot enige sprongen voorbij de plek waar zijn kleine meester de dood wachtte. Maar door zijn eigen vaart alleen, en niet door zijn eigen wil, was het dier verder gegaan dan Saïdjah. Want nauwelijks had hij zijn vaart overwonnen of hij keerde terug, zette zijn lompe lijf op zijn lompe poten als een dak over het kind en keerde zijn gehoornde kop naar de tijger. Die sprong... maar hij sprong voor 't laatst. De buffel ving hem op zijn hoorns en verloor slechts wat vlees dat de tijger hem afsloeg aan de hals. De aanvaller lag daar met opengescheurde buik en Saïdjah was gered. Er was dus *oentoeng* geweest in de *oeser-oeseran* van die buffel!

Toen deze buffel van Saïdjahs vader was afgenomen, en geslacht... Ik heb u gezegd, lezer, dat mijn verhaal eentonig is. ...toen deze buffel geslacht was, telde Saïdjah twaalf jaar, en Adinda weefde *sarongs*, en *batikte* die met puntige *kapala*. Ze kon al emoties weergeven tijdens het verven van de stof en ze tekende droefheid op haar weefsel, want ze had Saïdjah zeer treurig gezien. En ook Saïdjahs vader was bedroefd, maar zijn moeder toch het meest. Die had de wonde genezen aan de hals van het trouwe dier, dat haar kind ongedeerd had thuisgebracht, nadat zij eerst volgens het bericht van Adinda's broertjes gedacht had dat het dier was gedood door de tijger. Ze had die wonde zo dikwijls bekeken, daarbij denkend hoe diep de klauw, die zó ver drong in de ruwe vezels van de buffel, zou gedreven zijn in 't weke lijf van haar kind, en telkens als ze verse geneeskruiden had gelegd op de wonde, streelde zij de buffel en sprak hem enige vriendelijke woorden toe, zodat het goede trouwe dier toch weten zou hoe dankbaar een moeder is! Ze hoopte later dat de buffel haar toch verstaan mocht hebben, want dan had hij ook haar huilen begrepen, toen hij werd weggevoerd om geslacht te worden.

Enige tijd daarna vluchtte Saïdjahs vader uit het land. Want hij was zeer bevreesd voor de straf als hij zijn *landrente* niet betalen zou en hij had geen *poesaka* meer om een nieuwe buffel te kopen, omdat zijn ouders nog altijd in *Parang-Koedjang* woonden en hem dus

weinig hadden nagelaten. Ook de ouders van zijn vrouw woonden nog altijd in hetzelfde district. Na 't verlies van de laatste buffel hield hij zich nog enige jaren staande door te werken met gehuurde ploegdieren. Maar dit is een zeer ondankbare arbeid, en bovenal verdrietig voor iemand die in 't bezit van eigen buffels geweest is. Saïdjahs moeder stierf van verdriet, en toen vertrok zijn vader in een moedeloos oogenblik uit *Lebak* om werk te zoeken in *Buitenzorg*. Hij werd met zweepslagen gestraft, omdat hij *Lebak* verlaten had zonder pas, en door de politie teruggebracht naar *Badoer*. Hier werd hij in de gevangenis geworpen, omdat men hem voor krankzinnig hield en omdat men vreesde dat hij in een oogenblik van *matah-glap*, misschien *amok* zou maken of andere fouten zou begaan. Maar hij bleef niet lang gevangen, omdat hij kort daarop stierf. Wat er geworden is van de broertjes en zusjes van Saïdjah, weet ik niet. Het huisje dat zij bewoonden te *Badoer*, stond enige tijd leeg, en spoedig viel het in, omdat 't slechts van *bamboe* gebouwd was en gedekt met *atap*. Een beetje stof en vuil bleef over op de plek waar veel geleden werd. Er zijn veel zulke plekken in *Lebak*.

Saïdjah was al vijftien jaar, toen zijn vader naar *Buitenzorg* vertrok. Hij had hem niet daarheen vergezeld, omdat hij andere plannen voor de toekomst had. Men had hem gezegd dat er te Batavia zoveel heren waren die in *bendies* reden, en dat er dus misschien voor hem een dienst te vinden zou zijn als *bendiejongen*, waartoe men gewoonlijk iemand kiest, die nog jong is en onvolwassen, en die niet door zijn gewicht achterop het tweewielig rijtuig het evenwicht breekt. Er was, had men hem verzekerd, bij goed gedrag veel te verdienen met deze job. Misschien zou hij zelfs op deze wijze binnen drie jaar genoeg geld kunnen sparen om twee buffels te kopen. Dit vooruitzicht lachte hem toe. Met fiere tred, zoals iemand gaat die grote plannen heeft, trad hij na 't vertrek van zijn vader bij Adinda binnen en deelde haar zijn plan mee.

Bron: Pixabay

- Denk eens, zei hij, als ik terugkom zullen wij oud genoeg zijn om te trouwen, en we zullen twee buffels hebben!
- Heel goed, Saïdjah! Ik wil graag met je trouwen als je terugkomt. Ik zal spinnen, en *sarongs* en *slendangs* weven, en *batikken*, en heel vlijtig zijn al die tijd.
- O, ik geloof je, Adinda! Maar wat... als ik je getrouwd vind?
- Saïdjah, je weet toch goed dat ik met niemand anders trouwen zal. Mijn vader heeft me toegezegd aan uw vader.
- En jijzelf?
- Ik zal trouwen met u, wees daar zeker van!
- Als ik terugkom, zal ik roepen in de verte...
- Wie zal dat horen, als we rijst aan het oogsten zijn in 't dorp?

- Dat is waar. Maar Adinda... o ja, dit is beter: wacht me bij het *djati*-bos, onder de *ketapan* waar je mij de *melatti* hebt gegeven.

- Maar, Saïdjah, hoe kan ik weten wanneer ik moet weggaan om op je te wachten bij de *ketapan*?

Saïdjah dacht een ogenblik na en zei toen:

- Tel de manen. Ik zal driemaal twaalf manen wegblijven... deze maan telt niet mee. Zie, Adinda, kerf een streep in je *rijstblok* bij elke nieuwe maan. Als je driemaal twaalf strepen hebt ingesneden, zal ik de dag die daarop volgt aankomen onder de *ketapan*. Beloof je daar te zijn?

- Ja, Saïdjah! Ik zal onder de *ketapan* bij het *djati*-bos zijn als je terugkomt.

Toen scheurde Saïdjah een strook van zijn blauwe hoofddoek, die zeer versleten was, en hij gaf dat stukje lijnwaad aan Adinda, opdat ze 't bewaren zou als een pand. En toen verliet hij haar en *Badoer*. Hij liep vele dagen voort. Hij ging *Rangkas-Betoeng* voorbij, dat nog niet de hoofdplaats was van *Lebak*, en *Waroeng-Goenoeng*, waar toen de assistent-resident woonde, en de volgende dag zag hij *Pandeglang*, dat daar ligt als in een tuin. Weer een dag later kwam hij te *Serang* aan, en hij was verbaasd over de pracht van zo'n grote plaats met vele huizen, gebouwd van steen en bedekt met rode pannen. Saïdjah had nooit zoiets gezien. Hij bleef daar een dag, omdat hij vermoeid was, maar 's nachts in de koelte ging hij verder, en kwam aan in *Tangerang* de volgende dag, nog voor de schaduw gedaald was tot aan zijn lippen, hoewel hij de grote *toedoeng* droeg, die zijn vader hem had nagelaten. In *Tangerang* baadde hij zich in de rivier nabij de overvaart, en hij rustte uit in 't huis van een bekende van zijn vader, die hem liet zien hoe men strohoeden vlecht. Hij bleef daar een dag om dit te leren, omdat hij bedacht hiermee later iets te kunnen verdienen, indien hij niet slagen mocht te Batavia. De volgende dag tegen de avond toen 't koel werd, bedankte hij zijn gastheer zeer en

ging verder. Zodra 't helemaal donker was, opdat niemand het zou zien, haalde hij het zakje tevoorschijn, waarin hij de *melatti* bewaarde, die Adinda hem gegeven had onder de *ketapanboom*. Want hij was bedroefd geworden, omdat hij haar niet zien zou in zo'n lange tijd. De eerste dag, en ook de tweede, had hij minder sterk gevoeld hoe alleen hij was, omdat zijn ziel helemaal was ingenomen door de verwachting dat hij geld kon verdienen om twee buffels te kopen, terwijl zijn vader zelf nooit méér bezeten had dan één, en zijn gedachten richtten zich op de vreugde van 't weerzien van Adinda in plaats van op de droefheid over 't afscheid. Hij had dat afscheid genomen in de hoop dat hij haar uiteindelijk zou terugzien onder de *ketapan*. Want zozeer dacht hij aan dat weerzien in zijn hart, dat hij, bij 't verlaten van *Badoer*, toen hij die boom voorbijging, iets vrolijks voelde, alsof de zesendertig manen die hem scheidden van dat ogenblik al lang voorbij waren. Het was alsof hij al terugkwam van de reis om Adinda te zien, die op hem stond te wachten onder die boom.

Bron: Pixabay

Maar hoe verder hij zich verwijderde van *Badoer*, en hoe meer hij besepte hoe lang een dag wel duurde, hoe meer hij de zesendertig manen die voor hem lagen, lang begon te vinden. Er was iets in zijn ziel, dat hem minder snel deed voortstappen. Hij voelde droefheid in zijn knieën en al was 't geen moedeloosheid die hem overviel, het was toch weemoed die niet ver is van moedeloosheid. Hij dacht eraan terug te keren, maar wat zou Adinda daarvan zeggen? Daarom liep hij door, al ging hij minder snel dan de eerste dag. Hij had de *melatti* in de hand, en drukte die dikwijls tegen zijn borst. Hij was veel ouder geworden sinds drie dagen en begreep niet meer hoe hij vroeger zo kalm geleefd had, toen Adinda zo dicht bij hem was en hij haar zien kon telkens weer en zolang hij wilde. En ook begreep hij niet, dat hij na 't afscheid niet nog eens was teruggekeerd om haar nog één keer te zien. Hij begreep ook niet hoe hij nog zo kort geleden met haar getwist had over de koord, die ze spon voor de *lalajang* van haar broertjes en die gebroken was omdat er, naar hij meende, een fout was in haar spinsel. 'Hoe was 't mogelijk, dacht hij, hierover boos te worden op Adinda? Want al had zij een fout gesponnen in de koord, had ik zelfs dan zo hard mogen zijn tegen haar, en haar verwijten met onfatsoenlijke woorden? Wat zal 't zijn, als ik sterf te Batavia zonder haar vergeving te hebben gevraagd voor zo'n grote ruwheid? Zal 't niet zijn alsof ik een slecht mens ben, die scheldwoorden gebruikt tegen een meisje? En zal niet, als men hoort dat ik gestorven ben in een vreemd land, ieder te *Badoer* zeggen: het is goed dat Saïdjah stierf, want hij had een grote mond opgezet tegen Adinda?'

Zo namen zijn gedachten een loop en onwillekeurig uitten ze zich, eerst in halve woorden binnensmonds, weldra in een alleenspraak, en eindelijk in de weemoedige zang, waarvan ik hier de vertaling laat volgen.

'Ik weet niet waar ik sterven zal. Ik heb de grote zee gezien aan de Zuidkust, toen ik daar was met mijn vader om zout te maken. Als ik

sterf op de zee, en men werpt mijn lichaam in het diepe water, zullen er haaien komen. Ze zullen rondzwemmen om mijn lijk, en vragen: “wie van ons zal het lichaam verslinden dat daar daalt in het water?” Ik zal ‘t niet horen.

Ik weet niet waar ik sterven zal. Ik heb het huis zien branden van Paansoe, dat hijzelf had aangestoken, omdat hij *mata-glap* was. Als ik sterf in een brandend huis, zullen er gloeiende stukken hout neervallen op mijn lijk. En buiten het huis zal een groot geroep zijn van mensen die water werpen om het vuur te doden. Ik zal ‘t niet horen.

Ik weet niet waar ik sterven zal. Ik heb de kleine Sioenah zien vallen uit de *klappaboom*, toen hij een *klappa* plukte voor zijn moeder. Als ik val uit een *klappaboom*, zal ik dood neerliggen aan de voet, in de struiken, als Sioenah. Dan zal mijn moeder niet schreien, want zij is dood. Maar anderen zullen roepen: “Zie, daar ligt Saïdjah!” met harde stem. Ik zal ‘t niet horen.

Ik weet niet waar ik sterven zal. Ik heb het lijk gezien van Palisoe, die gestorven was van hoge ouderdom, want zijn haren waren wit. Als ik sterf van ouderdom, met witte haren, zullen de klaagvrouwen om mijn lijk staan. En zij zullen misbaar maken als de klaagvrouwen bij Palisoe’s lijk. En ook de kleinkinderen zullen huilen, zeer luid. Ik zal ‘t niet horen.

Ik weet niet waar ik sterven zal. Ik heb velen gezien te *Badoer*, die gestorven waren. Men kleepte hen in een wit kleed en begroef hen in de grond. Als ik sterf te *Badoer* en men begraaft mij buiten de *desa*, oostwaarts tegen de heuvel, waar ‘t gras hoog is, dan zal Adinda daar voorbijgaan en de rand van haar *sarong* zal zachtjes voortschuiven langs het gras... Ik zal het horen.’

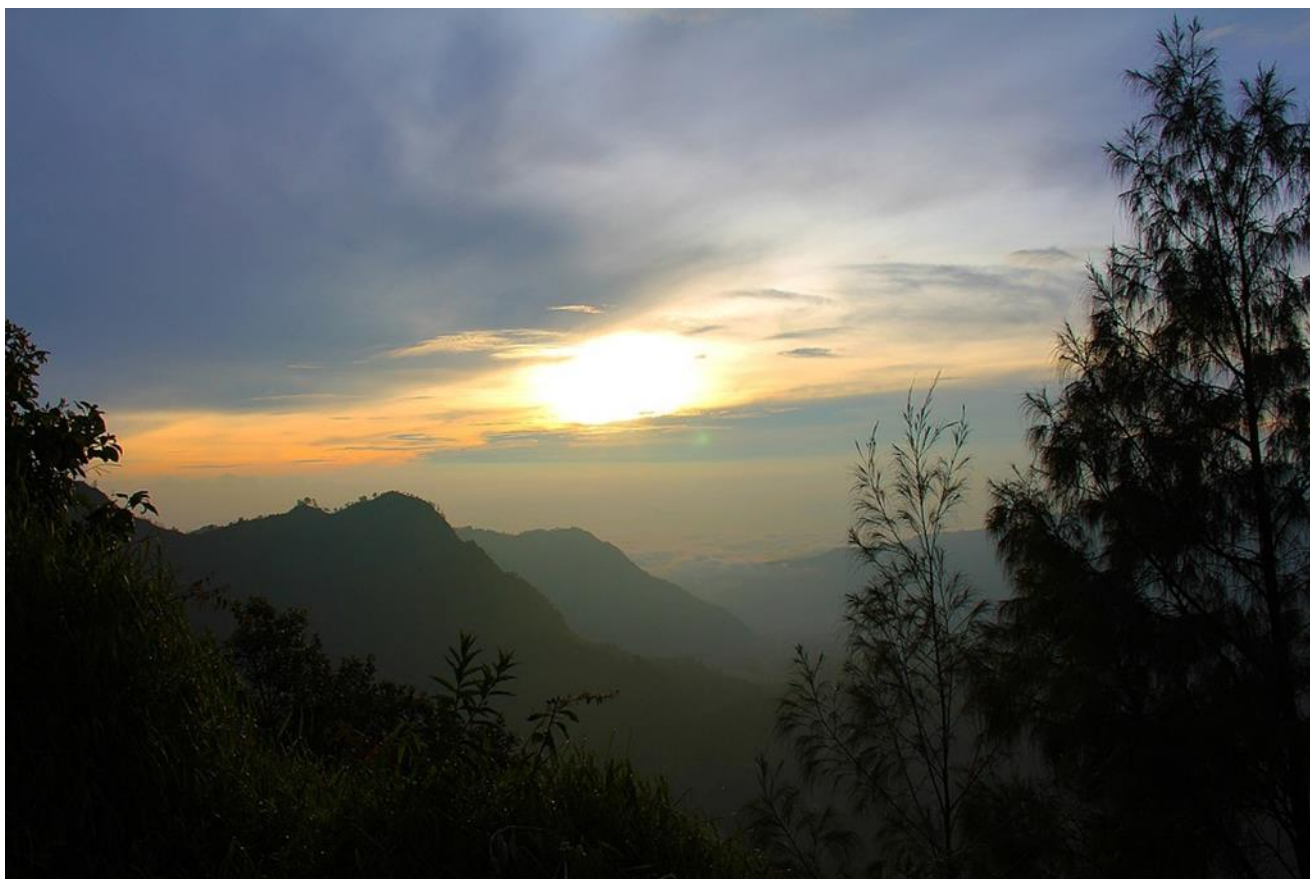
Saïdjah kwam te *Batavia* aan. Hij verzocht een heer hem in dienst te nemen, wat die heer terstond deed, omdat hij Saïdjah niet verstond. Want te *Batavia* heeft men graag bedienden die nog geen Maleis

spreken en dus nog niet zo bedorven zijn als anderen, die langer in aanraking waren met Europese beschaving. Saïdjah leerde spoedig Maleis, maar paste braaf op, want hij dacht altijd aan de twee buffels die hij kopen wilde, en aan Adinda. Hij werd groot en sterk omdat hij alle dagen at, wat te *Badoer* niet altijd het geval was. Hij was bemind en zou zeker niet afgewezen zijn, als hij de dochter van de koetsier ten huwelijk gevraagd had. Zijn heer zelf hield zoveel van Saïdjah, dat hij spoedig werd verheven tot huisbediende. Men verhoogde zijn loon en gaf hem bovendien voortdurend geschenken, omdat men zo bijzonder tevreden was over zijn diensten. Maar men vond Saïdjah ondankbaar toen hij, na bijna drie jaar dienst, zijn ontslag vroeg en om een bewijs verzocht dat hij zich goed gedragen had. Men kon hem dit echter niet weigeren en Saïdjah ging met een vrolijk hart op reis.

Hij ging voorbij *Pising*, waar eens Havelaar woonde, lang geleden. Maar dit wist Saïdjah niet. En al had hij 't geweten, hij droeg iets helemaal anders in de ziel dat hem bezig hield. Hij telde de schatten die hij thuisbracht. In een rol van *bamboe* had hij zijn pas en 't getuigschrift van goed gedrag. In een koker, die aan een lederen riem bevestigd was, scheen iets zwaars voortdurend te slingeren tegen zijn schouder, maar hij voelde dit graag... ik geloof 't wel! Daarin zaten dertig Spaanse muntstukken, genoeg om drie buffels te kopen. Wat zou Adinda zeggen! En dit was nog niet alles. Op zijn rug zag men de met zilver beslagen schede van een kris die hij in de gordel droeg. Het handvat was zeker van fijn uitgesneden *kamoening*, want hij had het met veel zorg gewikkeld in een zijden omhulsel. En hij bezat nog meer schatten. In de de *kahin* om zijn lendenen bewaarde hij een ketting van brede zilveren schakels, met een gouden *ikat-pendieng*. Het is waar dat die ketting kort was: maar ze was zo slank... Adinda! En aan een koordje om de hals, onder zijn *baadjoe* droeg hij een zijden zakje, waarin enige verdroogde *melatti*.

Was het een wonder dat hij te *Tangerang* zich niet langer ophield dan nodig was om de bekende van zijn vader te bezoeken, die zulke fijne strohoeden vlocht? Was het een wonder dat hij weinig zei tot de meisjes op zijn weg, die hem vroegen: ‘Waarheen, vanwaar?’ zoals de groet is in die streken? Was het een wonder dat hij *Serang* niet meer zo voornaam vond, hij die *Batavia* had leren kennen? Dat hij niet meer wegkroop in de *pagger*, zoals hij deed drie jaar geleden, toen de resident kwam voorbijrijden? Was het een wonder dat hij weinig acht sloeg op de verhalen van wie een eind weegs met hem gingen en spraken van al ‘t nieuws in *Bantan-Kidoel*? Nee, hij zag mooiere dingen voor ‘t oog van zijn ziel. Hij zocht de *ketapan*-boom in de wolken, te ver nog als hij was om die te zoeken bij *Badoer*. Hij greep naar de lucht die hem omgaf, als wilde hij de gestalte omvatten die op hem wachten zou onder die boom. Hij tekende voor zich Adinda’s gezicht, haar hoofd, haar schouder... hij zag de zware *kondeh*, zo glinsterend zwart, gevangen in eigen strik, afhangend in haar hals... hij zag haar grote ogen, schitterend in donkere weerschijn... de neusvleugels die ze zo fier optrok als kind, wanneer hij - hoe was ‘t mogelijk! - haar plaagde, en de hoeken van haar lippen, waarin zij een glimlach bewaarde. Hij zag haar borst, die nu zou opzwellen onder de *kabaai*... hij zag hoe de *sarong*, die zijzelf geweven had, haar heupen nauw omsloot, en, de dij volgend in een gebogen lijn, langs de knie neerviel in een heerlijke golving op de kleine voet... Nee, hij hoorde weinig van wat men hem zei. Hij hoorde geheel andere tonen. Hij hoorde hoe Adinda zeggen zou: ‘Wees welkom, Saïdjah! Ik heb aan u gedacht bij spinnen en bij weven, en bij ‘t stampen van de rijst in het blok dat driemaal twaalf kerven draagt van mijn hand. Hier ben ik onder de *ketapan*, de eerste dag van de nieuwe maan. Wees welkom, Saïdjah: ik wil uw vrouw zijn!’ Dàt was de muziek die in zijn oren weerklonk, en hem belette te luisteren naar al ‘t nieuws dat men hem vertelde op zijn weg.

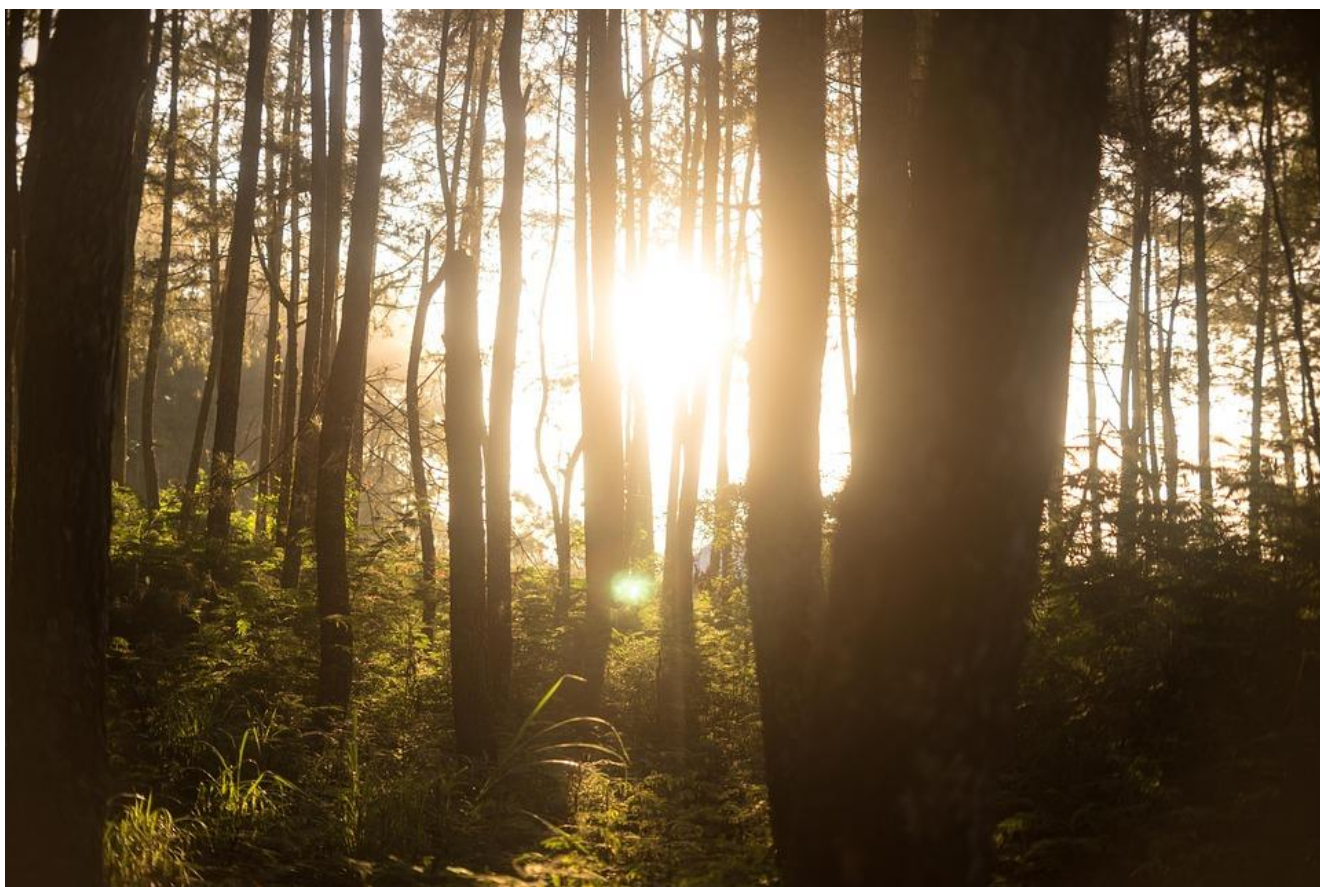

Bron: Pixabay

Eindelijk zag hij de *ketapan*. Of liever hij zag een donkere plek die veel sterren bedekte voor zijn oog. Dat moest het *djati*-bos zijn, bij de boom waar hij Adinda zou weerzien, de volgende dag na 't opgaan van de zon. Hij zocht in het duister en betastte vele stammen. Weldra vond hij een bekende oneffenheid aan de zuidzijde van een boom, en hij legde de vinger in een gleuf die Si-Panteh daarin gehakt had met zijn *parang*, om de *pontianak* te bezweren, die schuld had aan de tandpijn van Panteh's moeder, kort voor de geboorte van zijn broertje. Dat was de *ketapan* die hij zocht. Ja, dit was de plek waar hij voor 't eerst Adinda anders had gezien dan zijn overige speelgenootjes, omdat ze daar voor 't eerst geweigerd had deel te nemen aan een spel, dat ze toch had meegespeeld met alle kinderen, knapen en meisjes, nog kort tevoren. Daar had ze hem de *melatti* gegeven. Hij ging zitten aan de voet van de boom en keek naar de sterren. En als er een verschoot, nam hij dit aan als een groet bij zijn terugkomst te *Badoer*. En hij vroeg zich af of Adinda nu slapen zou.

En of ze wel goed de manen had ingesneden in haar rijstblok? Het zou hem zo spijten wanneer zij een maan had overgeslagen, alsof 't niet genoeg was... zesendertig! En of ze schone *sarongs* en *slendangs* zou gebatikt hebben? En ook vroeg hij zich af, wie er toch wel wonen zou in het huis van zijn vader? En zijn jeugd kwam hem voor de geest, en zijn moeder, en hoe die buffel hem had gered van de tijger, en hij dacht na over wat er toch zou geworden zijn van Adinda, als die buffel minder trouw was geweest? Hij lette zeer op het dalen van de sterren in 't westen en bij elke ster die aan de horizon verdween, berekende hij hoe de zon weer iets dichters was bij haar opgang in het oosten, en hoeveel dichters hijzelf bij 't weerzien van Adinda. Want zeker zou ze komen bij de eerste straal, ja, bij 't schemeren al zou ze daar zijn... ach, waarom was ze niet al gekomen de vorige dag? Het bedroefde hem dat ze niet was vooruitgelopen op het mooie ogenblik, dat hem drie jaar lang de ziel had voorgelicht met onbeschrijflijke glans. En, onredelijk als hij was in de zelfzucht van zijn liefde, scheen 't hem toe dat Adinda daar had moeten zijn, wachtend op hem, hij die zich nu beklaagde - vóór de tijd al! - dat hij te wachten had op haar. Maar hij beklaagde zich ten onrechte. Want nog was de zon niet opgegaan, nog had het oog van de dag geen blik geworpen op de vlakte. Wel verbleekten de sterren daar omhoog, beschaamd omdat er spoedig een eind komen zou aan hun heerschappij... wel vloeiden er vreemde kleuren over de toppen van de bergen, die donkerder schenen naarmate ze scherper afstaken op lichtere grond... wel vloog er hier en daar door de wolken in het oosten iets gloeiends - pijlen van goud en van vuur die heen en weer werden geschoten, evenwijdig aan de horizon - maar ze verdwenen weer en schenen neer te vallen achter het ondoordringbare gordijn, dat nog altijd de dag bleef verbergen voor de ogen van Saïdjah. Toch werd het stilaan lichter en lichter om hem heen. Hij zag het landschap al en reeds kon hij de kuif onderscheiden van het *klappa*-bosje waarin *Badoer* verscholen ligt... daar sliep Adinda! Neen, ze sliep niet meer! Hoe zou ze kunnen slapen? Wist ze niet dat Saïdjah

op haar wachten zou? Zeker, ze had niet geslapen de hele nacht! Zeker had de dorpswacht geklopt aan haar deur, om te vragen waarom de *pelitah* nog brandde in haar huisje, en met een lieve lach had ze gezegd dat een gelofte haar wakker hield om de *slendang* af te werken waaraan ze bezig was, en dat die gereed moest zijn voor de eerste dag van de nieuwe maan... Of ze had de nacht doorgebracht in 't donker, zittend op haar rijstblok, en tellend met begerige vinger om na te gaan of er daarin wel echt zesendertig diepe strepen stonden gekorven naast elkaar. En ze had zich afgevraagd of ze zich misschien misteld had, of er wellicht nog een ontbrak, om nog eens, en nog eens, en telkens weer te genieten van de heerlijke zekerheid dat er wel degelijk driemaal twaalf manen waren voorbijgegaan sinds Saïdjah haar zag voor het laatst. Ook zij zou thans, nu 't al zo licht werd, haar ogen inspannen om de blik te richten naar de horizon, opdat ze de zon zouden ontmoeten, de trage zon, die wegbleef... wegbleef...

Daar kwam een streep van blauwig rood, die zich vastklemde aan de wolken, en de randen werden licht en gloeiend, en 't begon te bliksemen, en weer schoten er pijlen van vuur door het luchtruim, maar ze vielen niet neer ditmaal, ze hechtten zich vast op de donkere grond, en deelden hun gloed mee in grotere en grotere kringen, en ontmoetten elkaar, kruisend, slingerend, wendend, dwalend, en ze verenigden zich tot vuurbundels en weerlichtten in gouden glans op een grond van paarlemoer, en er was rood, en blauw, en geel, en zilver, en purper, en azuur in dat alles... o God, dat was de dageraad: dat was het weerzien van Adinda! Saïdjah had niet geleerd te bidden, en 't was ook moeilijk geweest hem dat te leren, want een heiliger gebed en vuriger dank dan er lag in de sprakeloze opgetogenheid van zijn ziel, was niet te vatten in menselijke taal. Hij wilde niet naar *Badoer* gaan. Het weerzien zelf van Adinda daar kwam hem minder aangenaam voor, dan de zekerheid haar straks te zullen weerzien.

Hij zette zich aan de voet van de *ketapan*, en liet zijn ogen dwalen over de landstreek. De natuur lachte hem toe en scheen hem welkom te heten zoals een moeder haar teruggekeerd kind. En evenals die haar vreugde schildert door de herinnering aan de voorbijgegangene smart, bij 't verschijnen van wat ze bewaarde als aandenken gedurende de afwezigheid van haar kind, liet ook Saïdjah zich vermaken door 't weerzien van zoveel plekken die getuigen waren van zijn korte leven. Maar hoe ook zijn ogen of zijn gedachten rondwaalden, telkens viel zijn blik en zijn verlangen terug op het pad dat van *Badoer* leidt naar de *ketapan*. Alles wat zijn zinnen waarnamen, heette Adinda. Hij zag de afgrond links, waar de aarde zo geel is, waar eens een jonge buffel verzonk in de diepte: daar hadden de dorpingen zich verzameld om het dier te redden - want het is geen geringe zaak een jonge buffel te verliezen - en ze hadden zich neergelaten aan sterke *rottankoorden*. Adinda's vader was de moedigste geweest... o, hoe zij in de handen klapte, Adinda! En daarginds, aan de andere zijde, waar 't kokosbosje wuift over de

hutten van het dorp, daar ergens was Si-Oenah uit een boom gevallen en gestorven. Hoe huilde zijn moeder: 'Omdat Si-Oenah nog zo klein was', jammerde zij... alsof ze minder bedroefd zou geweest zijn als Si-Oenah groter geweest was. Maar klein was hij, dat is waar, want hij was kleiner en zwakker nog dan Adinda... Niemand betrad het wegje dat van *Badoer* leidde naar de boom. Straks zou ze komen: o, zeker... 't was nog zo vroeg!

Bron: Pixabay

Saïdjah zag een *badjing* die met dartele vlugheid heen-en-weersprong tegen de stam van een *klappa*-boom. Het diertje - de ergernis van de eigenaar van de boom, maar lief toch in gedaante en beweging - klauterde onvermoeid op en neer. Saïdjah zag het, en dwong zich ernaar te blijven kijken, omdat dit aan zijn gedachten rust gaf van de zware arbeid die ze verrichtten sinds het opgaan van de zon... rust na 't afmattend wachten. Welhaast uitten zich zijn indrukken in woorden, en hij zong wat er omging in zijn ziel. Het was mij liever geweest u zijn lied te kunnen voorlezen in 't Maleis, dat Italiaans van het Oosten, maar dit is de vertaling:

'Zie hoe de *badjing* zijn levensonderhoud zoekt op de *klappa*-boom. Hij stijgt, daalt, dartelt links en rechts, hij draait om de boom, springt, valt, klimt, en valt weer. Hij heeft geen vleugels en is toch zo vlug als een vogel. Veel geluk, mijn *badjing*, ik wens u heil! U zult zeker vinden het levensonderhoud dat u zoekt... Maar ik zit alleen bij het *djati*-bos, wachtende op levensonderhoud van mijn hart. Al lang is het buikje van mijn *badjing* verzadigd... Al lang is hij teruggekeerd in zijn nestje... Maar nog altijd is mijn ziel en mijn hart bitter bedroefd... Adinda!' Nog was er niemand op het pad dat van Badoer leidde naar de ketapan. Saïdjah's oog viel op een vlinder die zich scheen te verheugen omdat het begon warm te worden.

Bron: Pixabay

'Zie hoe de vlinder daar rondfladdert. Zijn vlerkjes schitteren als een veelkleurige bloem. Zijn hartje is verliefd op de bloesem van de *kenari*: zeker zoekt hij zijn welriekende geliefde. Veel geluk, mijn vlinder, ik wens u heil! U zult zeker vinden wat u zoekt... Maar ik zit alleen bij het *djati*-bos, Wachtend op wat mijn hart liefheeft. Al lang

heeft de vlinder de *kenari*-bloesem gekust, die hij zozeer bemint... Maar nog altijd is mijn ziel en mijn hart bitter bedroefd... Adinda!' En er was niemand op het pad dat van *Badoer* leidde naar de boom. De zon begon al hoog te staan... er was al hitte in de lucht. 'Zie, hoe de zon schittert daar omhoog, Hoog boven de *waringi*-heuvel! Ze voelt zich te warm, en wenst neer te dalen, Om te slapen in de zee, als in de armen van een vrouw. Veel geluk, o zon, ik wens u heil! Wat u zoekt, zult u zeker vinden... Maar ik zit alleen bij het *djati*-bos, wachtend op rust voor mijn hart. Al lang zal de zon ondergegaan zijn en slapen in de zee, als alles duister is... En nog altijd zullen mijn ziel en mijn hart bitter bedroefd zijn.. Adinda!' Nog was er niemand op de weg die er leidt van *Badoer* naar de *ketapan*. 'Als er niet langer vlinders zullen rondfladderen, als de sterren niet meer zullen schitteren, als de *melatti* niet meer welriekend zal zijn, als er niet langer bedroefde harten zijn, noch wild gedierte in het woud... Als de zon verkeerd zal lopen en de maan vergeten zal zijn wat oost en west is... Als dan Adinda nog niet gekomen is, dan zal een engel met blinkende vleugels neerdalen op aarde, om te zoeken wat daar achterbleef. Dan zal mijn lijk hier liggen onder de *ketapan*... Mijn ziel is bitter bedroefd... Adinda!' Nog was er niemand op het pad dat van *Badoer* leidde naar de *ketapan*. 'Dan zal mijn lijk door de engel gezien worden. Hij zal het zijn broeders aanwijzen met de vinger: "Ziet, daar is een gestorven mens vergeten, zijn verstijfde mond kust een *melatti*-bloem. Kom, laten wij hem opnemen en ten hemel dragen, hem, die op Adinda gewacht heeft tot hij dood was. Zeker, hij mag daar niet achterblijven, hij wiens hart de kracht had zo te beminnen!" Dan zal nog een keer mijn verstijfde mond zich openen om Adinda te roepen, die mijn hart lief heeft... Nog eenmaal zal ik de *melatti* kussen die zij me gaf... Adinda... Adinda' En nog altijd was er niemand op het pad dat van *Badoer* leidde naar de boom. O, ze was zeker tegen de morgenstond in slaap gevallen, vermoeid van 't waken gedurende de nacht, van 't waken vele lange nachten door! Zeker had ze niet geslapen sinds weken: zo was het! Zou hij opstaan en

naar *Badoer* gaan? Neen! Mocht het lijken alsof er twijfel was aan haar komst? Als hij de man riep die daarginds zijn buffel naar 't veld dreef? Die man was te ver. En bovendien, Saïdjah wilde niet spreken over Adinda, niet vragen naar Adinda... hij wilde haar weerzien, haar alleen, haar het eerst! O zeker, zeker zou ze nu spoedig komen! Hij zou wachten, wachten... Maar als ze ziek was, of... dood? Als een aangeschoten hert vloog Saïdjah 't pad op, dat van de *ketapan* leidt naar het dorp waar Adinda woonde.

Bron: Pixabay

Hij zag niets en hoorde niets, en toch had hij iets kunnen horen, want er stonden mensen op de weg bij de ingang van het dorp, die riepen: 'Saïdjah, Saïdjah!' Maar... was het zijn haast, zijn drift, die hem belette Adinda's huis te vinden? Hij was al voortgevlogen tot aan 't einde van de weg waar het dorp ophoudt, en als dolzinnig keerde hij terug, en sloeg zich voor 't hoofd, omdat hij haar huis had kunnen voorbijgaan zonder het te zien. Maar weer was hij aan de ingang, en -

mijn God, was 't een droom? - weer had hij Adinda's huis niet gevonden! Nog eens vloog hij terug, en opeens bleef hij staan, greep met beide handen zijn hoofd, als om daaruit de waanzin weg te persen die hem beving, en riep luid: 'Dronken, dronken, ik ben dronken!' En de vrouwen van *Badoer* kwamen uit hun huizen, en zagen met medelijden de arme Saïdjah daar staan, want zij herkenden hem, en begrepen dat hij Adinda's huis zocht, en wisten dat er geen huis van Adinda was in het dorp *Badoer*. Want, toen het districtshoofd van *Parang-Koedjang* de buffel van Adinda's, vader had weggenomen... Ik heb u gezegd, lezer, dat mijn verhaal eentonig is. ...toen was Adinda's moeder gestorven van verdriet. En haar jongste zusje was gestorven, omdat ze geen moeder had die haar de borst gaf. En Adinda's vader, die vreesde voor de straf als hij zijn landrente niet betaalde... Ik weet het wel, ik weet het wel, dat mijn verhaal eentonig is! ...Adinda's vader was heengegaan uit het land. Hij had Adinda meegenomen, met haar broers. Maar hij had vernomen hoe de vader van Saïdjah te Buitenzorg was gestraft met zweepslagen, omdat hij *Badoer* verlaten had zonder pas. En daarom was Adinda's vader niet gegaan naar *Buitenzorg*, noch naar *Krawang*, noch naar de *Preanger*, noch naar de *Bataviase Ommelanden*... hij was gegaan naar *Tjilang-kahan*, het district van *Lebak*, dat aan de zee grenst. Daar had hij zich verscholen in de bossen, en gewacht op de komst van Pa-Ento, Pa-Lontah, Si-Oeniah, Pa-Ansioe, Abdoel-Isma en nog enige anderen die door het districtshoofd van *Parang-Koedjang* beroofd waren van hun buffels, en die allen vreesden voor straf als ze hun landrente niet betaalden. Daar hadden ze zich bij nacht meester gemaakt van een vissersprauw en ze waren in zee gestoken. Ze hadden westelijk gestuurd, en hielden het land rechts van zich tot aan *Javapunt*. Van hier waren zij noordwaarts gevaren tot ze *Panahitam* voor zich zagen, dat de Europese zeelieden Prinseneiland noemen. Zij waren dat eiland omgezeild aan de oostzijde, en hadden toen aangehouden op de Keizersbaai, zich richtend op de hoge piek in de *Lampongs*. Zo althans was de weg die men elkaar fluisterend

voorzei in 't Lebaks, wanneer er gesproken werd over officiële buffelroof en onbetaalde landrenten. Maar de verbijsterde Saïdjah verstond niet duidelijk wat men hem zei. Zelfs begreep hij niet goed het bericht van de dood van zijn vader. Er was een gegons in zijn oren, alsof men op een gong geslagen had in zijn hoofd. Hij voelde hoe 't bloed met schokken werd gewrongen door de aderen aan zijn slapen, die dreigden te bezwijken onder de druk van zo'n zware uitzetting. Hij sprak niet, en staarde met verdoofde blik rond zonder te zien wat om en bij hem was, en barstte eindelijk uit in akelig gelach. Een oude vrouw nam hem mee naar haar huisje en verpleegde de arme dwaas. Weldra lachte hij niet meer zo akelig, maar toch sprak hij niet. Alleen 's nachts werden de hutgenoten opgeschrikt door zijn stem, als hij toonloos zong: 'ik weet niet waar ik sterven zal' en enige bewoners van *Badoer* brachten geld samen, om een offer te brengen voor de genezing van Saïdjah, die men voor gek hield. Maar gek was hij niet. Want eens bij nacht, toen de maan helder lichtte, stond hij op van de *baleh-baleh*, en verliet zachtjes het huis, en zocht naar de plek waar Adinda gewoond had. Het was niet gemakkelijk die te vinden, omdat er zoveel huizen waren ingestort. Maar hij scheen de plaats te herkennen aan de hoek, die sommige lichtlijnen door 't geboomte vormden bij hun ontmoeting in zijn oog, zoals de zeeman zich oriënteert door middel van vuurtorens of uitstekende bergpunten. Ja, daar moest het zijn... daar had Adinda gewoond! Struikelend over halfvergane bamboe en over stukken van 't neergevallen dak, baande hij zich een weg naar 't heiligdom dat hij zocht. En, waarlijk, hij vond nog iets terug van de opstaande *pagger* waarnaast Adinda's *baleh-baleh* gestaan had, en zelfs stak in die *pagger* nog de bamboezen pin, waaraan ze haar kleed hing als ze zich te slapen legde... Maar de *baleh-baleh* was ingestort als het huis en bijna vergaan tot stof. Hij nam een handvol daarvan, drukte het aan zijn geopende lippen, en ademde zeer diep...

De volgende dag vroeg hij aan de oude vrouw die hem verpleegd had, waar 't rijstblok was dat er gestaan had op het erf van Adinda's huis. De vrouw was verheugd, omdat ze hem hoorde spreken, en liep het dorp rond om dat blok te zoeken. Toen zij de nieuwe eigenaar aan Saïdjah kon aanwijzen, volgde die haar zwijgend, en bij 't rijstblok gebracht, telde hij daarop twee en dertig ingekorven strepen... Toen gaf hij die vrouw zoveel geldstukken als nodig was voor het kopen van een buffel, en verliet *Badoer*. In *Tjilang-Kahan* kocht hij een vissersprauw, en kwam daarmee na enige dagen zeilen in de landstreek aan, waar de opstandelingen zich verzetten tegen het Nederlandse gezag. Hij sloot zich aan bij een bende *Bantammers*, niet zozeer om te strijden als wel om Adinda te zoeken. Want hij was zacht van aard en meer ontvankelijk voor verdriet dan voor bitterheid. Op zekere dag, toen de opstandelingen opnieuw waren verslagen, doolde hij rond in een dorp dat pas veroverd was door het Nederlandse leger en in brand stond. Saïdjah wist dat de bende die daar vernietigd was, grotendeels uit *Bantammers* had bestaan. Als een spook liep hij rond in de huizen die nog niet geheel verbrand waren en hij vond het lijk van Adinda's vader met een *klewang*-bajonetwond in de borst. Naast hem zag Saïdjah de drie vermoorde broeders van Adinda, jongelingen, bijna kinderen nog, en een weinig verder lag het lijk van Adinda, naakt, afschuwelijk mishandeld... Er was een smal strookje blauw lijnwaad gedrongen in de gapende borstwonde, die een eind scheen gemaakt te hebben aan een lange worsteling... Toen liep Saïdjah enige soldaten tegemoet, die met geveld geweer de overlevende opstandelingen in 't vuur dreven van de brandende huizen. Hij omarmde de brede zwaard-*bajonetten*, drukte zich voorwaarts met kracht, en drong nog de soldaten terug met een laatste inspanning, toen de *bajonetten* stuitten tegen zijn borst.

Uit: het zeventiende hoofdstuk van *Max Havelaar* van Multatuli (1860). Hertaald en ingekort door Jan Uyttendaele (2023).